

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

Ελληνική αγορά τροφίμων: προκλήσεις και προοπτικές

Δημήτριος Σιδέρης
Μέλος του Συμβουλίου Νομισματικής Πολιτικής

Αθήνα, 30.11.2023

Παγκόσμιο περιβάλλον

- Το **περιβάλλον** μέσα στο οποίο διαμορφώνονται οι σύγχρονες εξελίξεις και οι προοπτικές της **ελληνικής αγοράς τροφίμων** χαρακτηρίζεται από **αυξημένη αβεβαιότητα** και **σημαντικές προκλήσεις** λόγω και των πρόσφατων γεωπολιτικών εντάσεων στη Μέση Ανατολή
- Η **παγκόσμια οικονομία** βρίσκεται σε **τροχιά επιβράδυνσης το 2023**, ως αποτέλεσμα:
 - των **επιπτώσεων του πολέμου στην Ουκρανία** και των **ευρύτερων γεωπολιτικών εντάσεων**
 - των **ανακατατάξεων στις εφοδιαστικές αλυσίδες**
 - της **ενεργειακής κρίσης** και
 - του **υψηλού και επίμονου πληθωρισμού**
 - οι **μεγάλες αυξήσεις επιτοκίων** σε διεθνές επίπεδο έχουν συμβάλει στη συγκράτηση των προσδοκιών για τον πληθωρισμό και στην υποχώρησή του αλλά έχουν παράλληλα οδηγήσει στη **μείωση των αναμενόμενων ρυθμών ανάπτυξης** και την επιδείνωση των χρηματοπιστωτικών συνθηκών.

Η Ελληνική οικονομία

- Η Ελληνική οικονομία μετά την ανάκαμψη από την πανδημική κρίση (με ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ 5.6% το 2022) βρίσκεται σε τροχιά επιβράδυνσης. Ωστόσο:
 - Σημειώνει καλύτερες επιδόσεις από το μέσο όρο στην ευρωζώνη
 - Το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 2,4% το α' εξάμηνο του έτους, με κύριες συνιστώσες της ανάπτυξης την ιδιωτική κατανάλωση και τις επενδύσεις
- Σύμφωνα με εκτιμήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, η οικονομική δραστηριότητα θα αναπτυχθεί το 2023 με ρυθμό ανάλογο του ρυθμού ανάπτυξης του α' εξαμήνου

Ζήτηση για την αγορά τροφίμων

ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΕΥΡΩΣΥΣΤΗΜΑ

1. Η αγορά τροφίμων θα στηριχθεί από την ιδιωτική κατανάλωση.

Η ιδιωτική κατανάλωση εκτιμάται ως μια από τις κύριες συνιστώσες της ανάπτυξης για το 2023 :

A. Από τα μέσα του 2022, η κατανάλωση υποστηρίζεται από την άνοδο του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών ως αποτέλεσμα της αύξησης: (α) των πραγματικών μισθών, (β) της απασχόλησης και (γ) των εισοδημάτων των ελεύθερων επαγγελματιών.

B. Τα τρόφιμα χαρακτηρίζονται από σχετικά χαμηλή ελαστικότητα ζήτησης: σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ απορροφούν συνολικά το 1/5 της μέσης μηνιαίας δαπάνης των ελληνικών νοικοκυριών

2. Ικανοποιητική παραμένει και η εξωτερική ζήτηση:

- Ο κλάδος των τροφίμων, με μερίδιο περίπου 20% στο σύνολο των εξαγωγών αγαθών, έχει σταθερά θετική συνεισφορά στην αύξηση των ελληνικών εξαγωγών τα τελευταία έτη

Μεσοπρόθεσμα, το περιβάλλον για τη ζήτηση στην αγορά τροφίμων εκτιμάται ότι θα παραμείνει ευνοϊκό, ως απόρροια των θετικών προοπτικών για την ελληνική οικονομία και της αναμενόμενης ανάκαμψης της ευρωπαϊκής και της παγκόσμιας οικονομίας

Προκλήσεις για την αγορά τροφίμων

- Ο υψηλός και επίμονος πληθωρισμός συνιστά την κύρια πρόκληση για τη ζήτηση τροφίμων λόγω της επίπτωσής του στην αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών
- Ο πληθωρισμός του ΕνΔΤΚ στην Ελλάδα εκτινάχθηκε στο 9,3% το 2022, κυρίως λόγω της πολύ μεγάλης αύξησης των τιμών των ενεργειακών αγαθών (41%) αλλά και των τιμών ειδών διατροφής (9.7%). Έχει υποχωρήσει στο 4,4% το δεκάμηνο του 2023 (3,8% τον Οκτώβριο 2023).
- Όμως ο πληθωρισμός (στην ΕΖ και στην Ελλάδα) είναι σε πορεία σταδιακής αποκλιμάκωσης, καθώς:
 - υποχωρεί ο πληθωρισμός ενέργειας, καταγράφοντας αρνητικούς ρυθμούς
 - υποχωρούν οι πληθωριστικές πιέσεις που προέκυψαν από την συσσωρευμένη μετά την πανδημία ζήτηση σε συνδυασμό με τα προβλήματα στις εφοδιαστικές αλυσίδες
 - η νομισματική πολιτική έχει την αναμενόμενη επίδραση στις χρηματοπιστωτικές συνθήκες και την εγχώρια ζήτηση
 - οι μακροπρόθεσμες πληθωριστικές προσδοκίες κυμαίνονται πλησίον του μεσοπρόθεσμου στόχου του 2%
 - ο κίνδυνος ανοδικού σπινάλ αυξήσεων μισθών και τιμών είναι μειωμένος καθώς τα συσσωρευμένα κέρδη μπορούν να απορροφήσουν τις μελλοντικές αυξήσεις μισθών

Προκλήσεις για την αγορά τροφίμων

- Η αναμενόμενη μείωση του πληθωρισμού τα επόμενα έτη δεν συνεπάγεται ότι το επίπεδο των τιμών θα επιστρέψει στην προ πανδημίας κατάσταση
- τα είδη διατροφής έχουν σημειώσει αύξηση κατά 21% από τον Ιούνιο του 2021, ιδίως σε κατηγορίες βασικών ειδών
- Μια ενδεχόμενη κλιμάκωση του πολέμου στη Μέση Ανατολή, σε συνδυασμό με ακραία καιρικά φαινόμενα συνιστούν κινδύνους που μπορεί να οδηγήσουν σε νέο κύκλο ανατιμήσεων των τροφίμων το επόμενο διάστημα

Προκλήσεις για την αγορά τροφίμων

Προκλήσεις στην **κερδοφορία** του τομέα λόγω των εξελίξεων στην παραγωγικότητα και του κόστους παραγωγής:

- Το κόστος ενέργειας, αναμένεται ότι θα παραμείνει σε υψηλά επίπεδα
- Το κόστος εργασίας εκτιμάται ότι θα αυξηθεί για το σύνολο της οικονομίας καθώς οι πραγματικοί μισθοί αναμένεται να αυξηθούν περισσότερο από την παραγωγικότητα της εργασίας
- Αυτές οι τάσεις θα δημιουργήσουν ανοδικές πιέσεις στο εργατικό κόστος και καθοδικές πιέσεις στα περιθώρια κέρδους των ελληνικών επιχειρήσεων.

Ο τομέας τροφίμων πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές του για τη βελτίωση της παραγωγικότητας και την αύξηση της ανταγωνιστικότητάς του με:

- (α) Αξιοποίηση των οικονομιών κλίμακας, (β) Αύξηση της αποτελεσματικότητας στην οργάνωση της παραγωγής,
(γ) Επενδύσεις σε σύγχρονο εξοπλισμό και νέες τεχνολογίες, (δ) Βελτίωση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού

Είναι σημαντικό να αυξηθεί περαιτέρω ο **εξαγωγικός προσανατολισμός** των επιχειρήσεων του τομέα μέσω της διατήρησης της ανταγωνιστικότητας στις αγορές του εξωτερικού. Σε αυτήν την κατεύθυνση θα πρέπει επίσης να ενταθούν οι προσπάθειες καλύτερης διασύνδεσης του τομέα με τον τουρισμό.

Προκλήσεις για την αγορά τροφίμων

▪ Προκλήσεις που απορρέουν από την **κλιματική κρίση**:

- Η άνοδος της θερμοκρασίας του πλανήτη σχετίζεται με απώλεια καλλιεργήσιμης γης, σμίκρυνση των καλλιεργητικών περιόδων και μείωση της παραγωγικότητας του γεωργικού τομέα
- Μείωση της παραγωγής της αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, αφού επηρεάζεται η διαθεσιμότητα υδάτων, ποταμών και λιμνών, καθώς αυξάνεται ο ανταγωνισμός για άλλες χρήσεις, ιδιαίτερα κατά τις περιόδους παρατεταμένης ανομβρίας
- Ακραία καιρικά φαινόμενα διαταράσσουν τις αλυσίδες παραγωγής, αφού προκαλούν καταστροφές σε σοδειές, εγκαταστάσεις και υποδομές, ενώ διαταραχές προκαλούνται και στη διακίνηση των τροφίμων

Αποτέλεσμα όλων των παραπάνω είναι η αύξηση του κόστους παραγωγής των τροφίμων και η μείωση της παραγόμενης ποσότητάς τους, παράγοντες που συντελούν στην αύξηση των τιμών των τροφίμων

Προκλήσεις για την αγορά τροφίμων

- Οι νέες προκλήσεις για τον τομέα του **λιανεμπορίου** τροφίμων περιλαμβάνουν και τη μετάβαση σε ένα υπόδειγμα περιβαλλοντικά βιώσιμης ανάπτυξης.
- Προτάσεις για τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος του λιανεμπορίου:
 - Δημιουργία νέων κτηρίων και ανακαινίσεις παλαιών με σκοπό την βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητάς τους
 - Χρήση και επανασχεδιασμός των δικτύων μεταφοράς για την εξοικονόμηση ενέργειας
 - Χρήση οικολογικών συσκευασιών με ανακυκλώσιμα υλικά των προϊόντων ιδιωτικής ετικέτας
 - Συνεργασίες με εταιρίες ανακύκλωσης για τη διαχείριση των αποβλήτων
 - Προβολή και προώθηση των τοπικών προϊόντων σε κάθε γεωγραφική περιφέρεια. Με θετικές επιπτώσεις: (1) ενίσχυση της εκάστοτε τοπικής οικονομίας με την κατανάλωση εγχώριων προϊόντων και πιθανή υποκατάσταση των εισαγόμενων και (2) μείωση του περιβαλλοντικού μεταφορικού αποτυπώματος

Προκλήσεις για την αγορά τροφίμων

- Η **συμβολή της πολιτείας** με επενδύσεις σε υποδομές που στοχεύουν στο μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής κρίσης στην παραγωγή τροφίμων **θα είναι καθοριστική** για την βιώσιμη ανάπτυξη του τομέα. Τέτοιες επενδύσεις περιλαμβάνουν:
 - αντιπλημμυρικά έργα
 - έργα ύδρευσης
 - στον τομέα των μεταφορών, την επέκταση του σιδηροδρομικού δικτύου και την αναβάθμιση του οδικού δικτύου για τη μείωση του οικονομικού και περιβαλλοντικού κόστους των μεταφορών
- Οι πόροι του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αποτελούν σημαντική ευκαιρία για την πραγματοποίηση επενδύσεων σε τέτοιου είδους υποδομές
- Η **ψηφιακή μετάβαση** του κλάδου του λιανεμπορίου τροφίμων και ειδικότερα των υπεραγορών θεωρείται στις μέρες μας επιτακτική ανάγκη. Η ψηφιακή αλλαγή χρειάζεται μελέτη και στρατηγική ώστε η νέα ηλεκτρονική πραγματικότητα των σούπερ-μάρκετ να έχει θετικά αποτελέσματα για το περιβάλλον, τους καταναλωτές και τους επιχειρηματίες

Συμπεράσματα

- **Πολλοί και σύνθετοι κίνδυνοι στο μακροοικονομικό περιβάλλον** θέτουν όλους τους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας και τις αγορές απέναντι στην πρόκληση των **αναγκαίων μεταρρυθμίσεων και στρατηγικών επενδύσεων** προκειμένου να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα και τις νέες απαιτήσεις
- Στην προσπάθεια αυτή **δεν είμαστε μόνοι**, καθώς η **Ευρώπη** έχει αναλάβει μια **συγκροτημένη και συντονισμένη προσπάθεια για την αντιμετώπιση κοινών προκλήσεων** όπως η κλιματική αλλαγή, η ραγδαία τεχνολογική πρόοδος, η ενεργειακή ασφάλεια και αυτονομία
- **Συνεπώς, είναι κρίσιμο να εκμεταλλευθούμε εγκαίρως και πλήρως τις ευκαιρίες που δημιουργούνται στο πλαίσιο αυτό.**
- Ευχαριστώ για την προσοχή σας.